

en stabil ekonomi, inriktad på att främja ekonomisk tillväxt och hejda prisstegringarna, med utgångspunkt från det sjupektsprogram som framlägges i motionen.

Stockholm den 13 maj 1966

Gunnar Hedlund (cp)

Bertil Ohlin (fp)

Nr 929

Av herr Hermansson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1966/67 m. m.

(Lika lydande med motion nr 755 i första kammaren)

Det finns anledning understryka finansministerns konstaterande i kompletteringen till riksstatsförslaget att »kraven på stabiliseringspolitiken skärpts och en på den långsiktiga utvecklingen inriktad fördelning av resurserna blir än mera nödvändig». Vilka nya samhällliga åtgärder som därvidlag måste tillkomma blir oundvikligen den ekonomiska politikens huvudtema.

Huvudorsaken till den pågående inflationen är en på den ekonomiska högkonjunkturen grundad spekulationsrush, där storkapitalets vinstintressen är den styrande och avgörande kraften. Betydelsen av de samhällliga organens ekonomiska politik i stabiliserande syfte bör visst inte underskattas, men uppenbart är att denna inte förmått bemästra de med högkonjunkturen sammanhängande samhällliga problemen. Detta aktualiserar en omprövning av denna ekonomiska politik.

Inflationens följdverkningar är bekanta och något försök till detaljerad analys av dessa skall inte här göras. Vi nöjer oss med att erinra om några av de väsentligaste. Låglönegruppernas situation är i mångt och mycket en följd av inflationen. Värdet av sociala förbättringar — i fråga om pensioner och andra trygghetsåtgärder — har förringats. Å andra sidan har vissa mindre grupper i samhället, särskilt de med arbetsfria inkomster, tillskansat sig ökade realinkomster som ligger långt över genomsnittet för vanliga medborgare. Förmögenhetskonzentrationen har påskyndats. De ökade inkomst- och förmögenhetsklyftorna i samhället är den ekonomiska utvecklingens mindre tilltalande baksida.

Under senare tid har ett nytt problem tillkommit — den bristande ba-

lansen i utrikeshandeln. Av finansministerns senaste uttalanden tycks framgå, att han inte tror att återställandet av balansen blir någon lätt och snabb-löst uppgift. Bedömningen förefaller välgrundad under förutsättning av oförändrad ekonomisk politik och skärpt handelskrig på de traditionella marknaderna i väst.

Tyvänn vidhåller regeringen sin uppfattning om prisstegringar och penningvärdeförsämring som ofrånkomliga. Bakom ligger den gamla tesen om att prisstabilitet är oförenlig med full sysselsättning. Utvecklingen i vårt land och länder med liknande ekonomisk struktur säges bestyrka denna uppfattning. Förutsättningen för »bevisets» giltighet är emellertid just den ekonomiska politik som förts. Det framstår emellertid som nödvändigt med vissa väsentliga förändringar i denna politik.

Redan innan bläcket hunnit torka på avtalsuppställningen mellan LO och SAF förklaras från regeringshåll, bland annat i föreliggande proposition, prisstegringar vara ofrånkomliga som en följd av avtalet, bland annat i distributionsledet, där prisstegringarna redan förut varit mest markanta.

Även om prisjusteringar i enstaka fall kan te sig ofrånkomliga förstår vi inte angelägenheten av denna snara absolution för kommande prisstegringar. Enligt vår mening borde i stället den ur löntagarsynpunkt generellt synnerligen måttliga och för många grupper rätt magra uppställningen tagits som utgångspunkt för energiska regeringsåtgärder i syfte att i allt väsentligt åstadkomma ett prisstopp.

De åtgärder som därvidlag, enligt vår mening, borde komma i fråga är dels vissa av mera temporär art och dels sådana av mera långsiktig natur. Sålunda borde ett hyresstopp etableras intill dess att regeringens utlovade mark- och bostadspolitiska program hunnit presenteras och behandlas. Detta kan i stort sett åstadkommas genom att man uppskjuter genomförandet av beslutet om höjningen av basräntan för statlig bostadslångivning. Regeringen borde ta initiativ till förhandlingar med jordbrukarnas och handelns organisationer om prisstopp på livsmedel för tiden intill dess att den nya jordbrukspolitiken hunnit behandlas. Dylika förhandlingar borde jämväl inledas med intresseorganisationerna inom handeln och det övriga näringslivet i syfte att åstadkomma ett frivilligt prisstopp för i vart fall den närmaste tiden, innan statens prisövervakande verksamhet hunnit utbyggas och vissa generella statliga prisstabiliseringsåtgärder kunnat få åsyftad verkan.

Därest prisöverenskommelser av nämnt slag inte kan uppnås anser vi att prisregleringslagen måste bringas i tillämpning för i vart fall de slag av varor och tjänster som är av mera väsentlig betydelse för den allmänna pris- och kostnadsnivån. Detta kommer att förutsätta en väsentlig utbyggnad av den statliga prisövervakningsverksamheten, som vi i så fall är beredda tillstyrka.

Till prisstabiliserande åtgärder av mera långsiktig natur vill vi i första

hand hänföra en omläggning av räntepolitiken och en utvidgad statlig investeringskontroll, vilka bör betraktas som ett problemkomplex av väsentlig betydelse för den ekonomiska utvecklingen.

Den nuvarande räntenivån är orimligt hög. Den förklarar till stor del de höga hyrorna. Högräntan svarar också för en stor del av handelns, transportväsendets liksom hela näringslivets ökade kostnader. Varje allvarlig prisstabiliserande politik förutsätter i nuvarande läge en nedpressning av räntenivån.

I en period av »överhettning» på kapitalmarknaden har en annan räntepolitik som förutsättning en vidgad statlig investeringskontroll. Vi vänder oss därvidlag inte under alla förhållanden mot återhållsamhet också då det gäller vissa statliga och även kommunala investeringar. Däremot kan vi inte acceptera att de offentliga investeringarna, inberäknat bostadsbygandet, i praktiken blir de som ensamt skall svara för »åtstramningen» på kredit- och arbetsmarknaden, medan det blir fritt fram för näringslivet i alla former.

Till näringslivet hör som bekant inte bara expanderande exportindustrier och andra företag av väsentlig betydelse för den ekonomiska expansionen. Dit hör också de alltför svällande servicenäringarna, där takten i utbygandet borde nedbringas väsentligt, främst med tanke på bristen i fråga om arbetskraft och kapital. Lokaliseringspolitiken borde i högre grad inriktas på utvecklingen av statliga basindustrier, särskilt i Norrland, i syfte att utnyttja förhandenvarande arbetskraft, bostäder och sociala inrättningar. Dylika industrier, framför allt i fråga om metallurgi och järnmanufaktur, skulle kunna avlasta betydande importbehov.

En allmän favorisering av näringslivets investeringar kan inte försvaras ur samhällig synpunkt och löser inte problemen gällande en bättre balans i fråga om kapital, arbetskraft och utrikeshandel.

Regeringen har i sin hand flera av de medel som behövs för en väsentligt utvidgad investeringskontroll och en lägre räntenivå. De fullmakter som ytterligare kan behövas finns det alla möjligheter att erhålla i nuvarande parlamentariska läge.

I fråga om åtgärder för en förbättring av betalningsbalansen med utlandet vill vi här upprepa den till riksbanksfullmäktige tidigare framförda meningen att valutaregleringen borde skärpas. Vi avser därvid främst den tämligen okontrollerade kapitalexporten samt restriktivare bestämmelser i övrigt i fråga om utförsel av valuta.

En viss omställning av den ekonomiska politiken måste sålunda ta sikte på ett vidgat samhällsinflytande över det ekonomiska livet såsom enda sättet att framgångsrikt bemästra svårigheterna sådana de tar sig uttryck i ständiga prisstegringar och krisartade störningar på skilda områden.

Vad statsfinanserna beträffar saknas såväl i riksstatsförslaget som i föreliggande komplettering varje som helst bedömning av inflationens inverkan.

En sådan hade emellertid varit önskvärd och borde i fortsättningen åtfölja budgetprognoser.

Då det gäller skattepolitikens utformning är vi som förut motståndare till den mervärdeskatt som föreslogs av skatteberedningen och vilket förslag nu säges vara föremål för bearbetning i finansdepartementet. Den skulle i verkligheten innebära en subventionering av näringslivets investeringar med hjälp av skärpt konsumtionsbeskattning. I konsekvens härmed anser vi att det lägre omsuttaget på investeringsvaror bör upphävas även om vi i detta sammanhang avstår från att upprepa förslaget härom. Idén om en mervärdeskatt är ett försök att lösa frågan om produktionens kostnadsnivå och konkurrenskraften gentemot utlandet utan ändring av den ekonomiska politiken, däribland räntepolitiken. Detta är en lika kortsynt som socialt förkastlig väg.

En omläggning av den statliga skattepolitiken bör ske i en helt annan riktning — såsom förordats i vår skattemotion till årets riksdag vilken ännu bara delvis behandlats. Skattetrycket bör i högre grad fördelas efter bärkraft. Vi betraktar det framlagda förslaget om aktievinstbeskattning som ett visst framsteg för denna skattepolitiska linje även om vi motionsledes yrkat på ett högre skatteuttag och en annan konstruktion av beskattningen. Vi förväntar att förslag om beskattning av oskäligen markvärdestegring snarast förelägges riksdagen.

Vårt förslag om höjd förmögenhetsbeskattning bör ses mot bakgrunden av den tidigare nämnda förmögenhetskoncentrationen och att skatteuttaget varit ringa och oförändrat under en följd av år. En höjd beskattning av bolagsvinster bör också, inte minst med hänsyn till vinstutvecklingen, vara motiverad.

Ett inte oväsentligt led i en rättvisare skattepolitik vore en skärpt lyxvarubeskattning, som vi begärt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära utredning om. Den borde kunna bli ett visst alternativ till en skärpning av den generella varubeskattningen, som vanligtvis drabbar mindre inkomsttagare hårdast.

Finansministern tycks vilja förbereda svenska folket på fortsatta skatte-skärpningar, främst med tanke på nästa budgetår. De av oss ställda förslagen borde därför allvarligt prövas. En annan utväg än en idelig skärpning av den generella konsumtionsbeskattningen måste sökas.

En väg varigenom staten på längre sikt kan skaffa sig väsentliga inkomstförstärkningar är att snabbt vidga de statliga produktiva och affärsdrivande företagens verksamhet. Denna bör enligt vår mening tillmätas en långt större betydelse än vad regeringen gör. Ett sammanförande av de statliga företagens resurser samt en planmässig utbyggnad av befintliga och startande av nya företag bör förutom alla andra samhällseliga motiv också motiveras med statsfinansiella skäl.

Med hänsyn till vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad som ovan förordats beträffande förändringar av den ekonomiska politiken, däribland räntepolitiken, samt att beakta vad som ovan anförts rörande den statliga skattepolitikens utformning.

Stockholm den 13 maj 1966

C.-H. Hermansson (k)

Erik Karlsson (k)

Henning Nilsson (k)

Gustav Lorentzon (k)

Axel Jansson (k)
